
ДАНИЛІВ С.І.,

кандидат біологічних наук,
асистент кафедри фармації,
Івано-Франківський національний
медичний університет,
м. Івано-Франківськ, Україна

КРИВОВ'ЯЗ О.С.,

здобувач, асистент кафедри
біологічної та медичної хімії,
Івано-Франківський національний
медичний університет,
м. Івано-Франківськ, Україна

ПОГЛЯД НА СУЧАСНИЙ СТАН ОСВІТНЬОЇ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ

In the modern world, the phenomenon of educational migration is becoming increasingly important. The migration of highly qualified workers and scientists has a significant impact on the socio-economic development of countries. Ukrainian migration has a number of peculiar features. The most important feature is that a modern Ukrainian migrant is a person who has a higher or professional education, speaks foreign languages, can work with modern computer technology and apply innovative methodologies. In addition, among scientists there is an increase in the number of migrants (to work in research and technology centers of different countries to acquire, improve and apply their knowledge), teaching staff (to teach and improve for career growth, by attending lectures by leading professors, who read author's courses), and students (for training, preparation and postgraduate work).

Key words: migration, educational process, educational mobility, migration factors, economic development.

У сучасному світі феномен освітньої міграції набуває дедалі більшого значення. Міграція висококваліфікованих працівників освіти і науковців має значний вплив на соціально-економічний розвиток країн. Українська міграція має ряд певних особливостей. Найважливішою з них є те, що сучасний український мігрант - це людина, яка має вищу або професійну освіту, володіє іноземними мовами, може працювати з сучасними комп'ю-

терними технологіями та застосовувати інноваційні методології. Крім того, серед вчених спостерігається збільшення кількості мігрантів (для роботи в науково-дослідних та технологічних центрах різних країн для набуття, вдосконалення та застосування своїх знань); викладачів (для навчання та вдосконалення для кар'єрного росту, шляхом відвідування лекцій провідних професорів, які читають авторські курси), та студентів (для навчання, підготовка та післядипломної роботи).

Ключові слова: міграція, освітній процес, освітня мобільність, чинники міграції, економічний розвиток.

В современном мире феномен образовательной миграции приобретает все большее значение. Миграция высококвалифицированных работников и ученых имеет значительное влияние на социально-экономическое развитие стран. Украинская миграция имеет ряд своеобразных черт. Важнейшей особенностью является то, что современный украинский мигрант - это человек, имеющий высшее или профессиональное образование, владеет иностранными языками, может работать с современными компьютерными технологиями и применять инновационные методологии. Кроме того, среди ученых наблюдается увеличение количества мигрантов (для работы в научно-исследовательских и технологических центрах разных стран для приобретения, совершенствования и применения своих знаний), преподавательский состав (для обучения и совершенствования для карьерного роста, путем посещения лекции ведущих профессоров, читающих авторские курсы) и студентов (для обучения, подготовка и последипломной работы).

Ключевые слова: миграция, образовательный процесс, образовательная мобильность, факторы миграции, экономическое развитие.

We współczesnym świecie zjawisko migracji edukacyjnych nabiera coraz większego znaczenia. Migracja wysoko wykwalifikowanych pracowników i naukowców ma istotny wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy krajów. Migracja ukraińska ma wiele specyficznych cech. Najważniejszą cechą jest to, że współczesny imigrant ukraiński to osoba z wyższym lub zawodowym wykształceniem, władająca językami obcymi, potrafiąca pracować z nowoczesnymi technologiami komputerowymi i stosować innowacyjne metodologie. Ponadto wśród naukowców rośnie liczba migrantów (do pracy w

ośrodkach naukowo-technologicznych różnych krajów w celu zdobywania, doskonalenia i stosowania wiedzy), kadry dydaktycznej (do nauczania i doskonalenia zawodowego, poprzez uczęszczanie na wykłady czołowych profesorów, którzy czytają kursy autorskie) i studentów (do celów szkoleniowych, przygotowawczych i podyplomowych).

Слова کلuczowe: *migracja, proces edukacyjny, mobilność edukacyjna, czynniki migracyjne, rozwój gospodarczy.*

Сьогодні країни світу зацікавлені у формуванні освітньо-кваліфікаційного потенціалу шляхом міграції. В першу чергу через залучення іноземних студентів та їх майбутнє працевлаштування на національних ринках праці. Досліджуючи тенденції освітньої міграції, Л. Жураковська висвітлює цю ідею [15]. Іноземних студентів, що навчаються в Україні, можна вважати найбільш бажаними, оскільки їх представляють талановиті та вмотивовані молоді люди, готові прийняти нові знання та технології. Для більшості розвинених країн освітня міграція стає одним із засобів формування людського капіталу, необхідного для розвитку національної економіки. [12].

Людина, яка набуває нових навичок та знань, є головним рушієм економічного розвитку. Враховуючи це, що кожна країна зацікавлена у збільшенні людського рівня потенціалу. Як результат, міграція освіти стає найважливішим питанням у контексті глобалізації. [14].

Ряд авторів визначають міграційні процеси в освіті як територіальне переміщення з метою отримання освіти (або навчання) в одному з навчальних закладів іншої держави. Здобувши освіту, особа, яка поїхала вчитися в іншу країну, зобов'язана повернутися до рідної країни. Однак бувають випадки неповернення, які класифікуються як "Відтік мозку". Характерні особливості освітньої міграції: короткочасність, більш-менш чітко визначені часові рамки, приналежність до певної вікової групи і мають добровільний характер руху [11].

Метою статті є вивчення освітньої міграції в умовах глобальної нестабільності, її розвиток та вплив на соціально-економічний розвиток держави. Світова фінансова та економічна криза породила низку нових питань для дослідників, які вивчають міграційні процеси в освіті. Визначивши заходи, які необхідні для протидії загрозам масової міграції з України, необхідно встановити головні причини, що спонукали до розвитку таких подій [9].

Глобалізація в сучасних умовах є домінуючою тенденцією, яка спричиняє значну трансформації у всіх сферах суспільного життя. Важливо вказати не тільки на факт зміни, а також на ті наслідки, які впливають на соціальну систему в Україні загалом і на систему освіти зокрема[7].

Міграція - це переміщення людей на певній території зі зміною місця проживання постійно або на більш-менш тривалий час. Серед різновидів міграції можна виділити освітню міграцію. Це тимчасовий переїзд для отримання освіти або навчання за межами батьківщини [13].

Міграційні рухи в освіті - це соціально-економічні та демографічні процеси, що представляють зміни місця проживання науковцям, академічним співробітникам, студентам та інші особам всередині країни та за її межами. Це тимчасова або постійна зміна роботи для кар'єрного росту, дослідження, післядипломної освіти та навчання. [10].

Освітня мобільність як різновид такої міграції базується насамперед на прагненні особи здобути певну освіту, яку можна класифікувати за категоріями бажаного рівня кваліфікації, професійної спеціалізації, або ж шлях до досягнення бажаного результату [8].

Міграція українців у країни Європи для здобуття освіти почалася не в останні десятиліття. Цей процес триває декілька століть. На користь цього свідчить той факт, що одним із ректорів першого університету у Болоньї (заснованого 1119 р.) був українець Юрій Дрогобич (1481р.) [14].

Коли частина української молоді отримала можливість покращити свою освіту, громадськість реагувала на це не однозначно. Одразу з'явилися прихильники та противники навчання за кордоном. Молодь прагнула вчитись в університетах, тому що люди, які в ті часи здобували вищу освіту, набували прав людини (звільняється від сплати податків, мали можливість апеляції до вищої судової інстанції, їм надавався заробіток на місцях відповідно до цих умов). У XIV – XVIII століттях іммігранти з України мали можливість проводити дослідження майже у всіх Європейських університетах. Багато з них навіть закінчили декілька закладів [5].

Зусилля працівників культури та освіти, спрямовані на зміцнення національної школи та науки не були марними. Було створено Київський колегіум (згодом Києво-Могилянська академія), в якому активно співпрацювали численні студенти європейських університетів. Після заснування Петербурзької академії наук, а згодом Академічний університет і Московський університет, значна частина української молоді навчалась у цих закладах [6].

Завершивши навчання в зарубіжних вищих школах, майже всі молоді вчені повернулися до своєї батьківщини. Деякі з них залишились в тих країнах, де вони здобули освіту, з метою стати професорами, деканами, дослідниками та науковцями. Вони брали участь в європейському процесі розвитку науки, мистецтва та культури [1].

Таким чином, історична ретроспектива є свідченням того, що освітянська міграція була спричинена значними показниками регіонального дисбалансу людських ресурсів, регіональних відмінностей у рівні життя, нерівномірного

розміщення робочих місць та навчальних закладів.

Освітня міграція зумовлена доходами не лише освітнього сектору (або конкретного університету), але й також економіки країни (регіону), яка надає освітні послуги загалом. Крім того, споживачі освітніх послуг є потенційною робочою силою відповідних кваліфікацій [12].

XXI століття стало не лише епоєю технологічного прориву, але і часом реформ у всіх сферах життєдіяльності. Освітню галузь також не обійшли стороною істотні зміни. Наприклад, останніх 15 років активно проходить трансформація системи вищої освіти [3].

Метою реформи, визначеної Болонською декларацією, є створення єдиного “Європейського простору вищої освіти” та “Європейського дослідницького простору”. Впровадження «Свобода руху знань», офіційні критерії Болонського процесу, породжує активну міжнародну співпрацю в галузі освіти, долає бар'єри на шляху до якісної вищої освіти, активізує мобільність студентів та викладачів, передбачає підготовку молоді до активного життя в демографічному суспільстві. Це забезпечить кар'єрний зріст та особистісний розвиток [2].

Залучення молодих людей з високим рівнем освіти до ринку праці сприяє накопиченню людського капіталу, що є одним із ключових факторів сучасного економічного розвитку. Було підраховано, що збільшення тривалості навчання для населення на рік у довгостроковій перспективі забезпечує збільшення ВВП на 3–6% [14].

У структурі загальних міграційних потоків освітня міграція зумовлена задоволенням соціальних потреб в отриманні освіти та підвищенні кваліфікаційного рівня. Водночас освітня міграція може певною мірою реагувати на соціальні моделі та економічний тип міграції [4].

Найбільша небезпека інтелектуальної міграції це не всі українські вчені, які від'їжджають з країни, але й ті, які за кордоном справді працюють дослідниками. За статистикою лише 20% інтелектуальних мігрантів працюють за спеціальністю. Здебільшого це кваліфіковані особи, вже відомі своїми роботами за кордоном. Проте є деякі науковці, працевлаштування яких не відповідає їхній спеціалізації. Для інтелігенції важливими факторами є добробут, гідна заробітна плата, високий рівень матеріального забезпечення і технічне оснащення робочого місця та хороші умови праці [6].

Очевидно, що підтримка інтелектуального потенціалу вимагає ефективних заходів освітньої та міграційної державної політики і допоможе швидко адаптуватися до змін у світовому економічному середовищі. Для цього необхідно використовувати механізми, які могли б сформулювати систематичний рух інтелекту в двох напрямках (з України та в Україну). Необхідно посилити конкурентоспроможність країни в галузі науки, освіти та сучасних технологій. [9]

За цих умов експорт освітніх послуг перетворюється на вигідну економічну діяльність, показник підвищення рівня та якості освіти. Ефективні заходи для використання наукового та освітнього потенціалу, а також врегулювання освітньої міграції в регіонах та країні загалом такі: збільшення рівня фінансування освіти та науки; формування стійких взаємозв'язків між освітньою та дослідницькою діяльністю на основі проєктів, що об'єднують науковців та викладачі із визначеної частки державного та регіонального фінансування; створять умови для залучення талановитої молоді до наукової діяльності; посилення відповідальності для забезпечення гідних соціальних умов для молодих спеціалістів [14].

Результати дослідження. В умовах сьогодення зростає число студентів, які прагнуть навчатися в інших країнах. Вони керуються прагненням до здобуття освіти і в подальшому до працевлаштування за межами України.

Метою наших досліджень було дослідити мотивацію студентів навчатися в інших країнах світу. Нами проведено опитування серед студентів III курсу Івано-Франківського національного медичного університету.

Проаналізувавши отримані результати, можемо стверджувати, що більше 80% студентів хотіли б мігрувати за кордон з метою здобуття вищої освіти. Для цього вони докладають максимум зусиль, оскільки 63 % молоді активно вивчає іноземні мови. Основним рушієм таких прагнень є працевлаштування у майбутньому. 81% студентів впевнені, що навчання у вузах інших країн відкриє нові горизонти на шляху до самореалізації. Найбільш бажаними країнами для досягнення мети залишаються країни Європи.

Підсумовуючи вище сказане, важливо підкреслити те, що склалась ситуація можливого відтоку студентів для здобуття вищої освіти. Можливо важливим фактором, який вплинув на ці процеси, є посилення економічної кризи і, як наслідок, нестача робочих місць. Ці питання потребують подальших досліджень.

Висновок. В Україні розвиток освітньої міграції розпочався давно. Сьогодні в умовах глобалізації вона все більше розвивається.

Наміри молоді тимчасово залучитися до міжнародного освітнього та наукового простору є ефективним каналом реалізації інтелектуального потенціалу та самоствердження. Повертаючись, вони приносять в Україну новий інтелектуальний продукт, сучасні знання та технології. Однак, часто трапляється, що більша частина мігрантів не хоче реалізовувати свій інтелектуальний потенціал у власній країні. Вони виїжджають за кордон для трудової міграції.

Перспективними питаннями є розробка заходів для повернення на батьківщину молоді, яка навчається за кордоном. З цією метою потрібно надати їм можливість використовувати досвід та знання, накопичені в інших країнах для подальшої самореалізації, ведення бізнесу в Україні тощо.

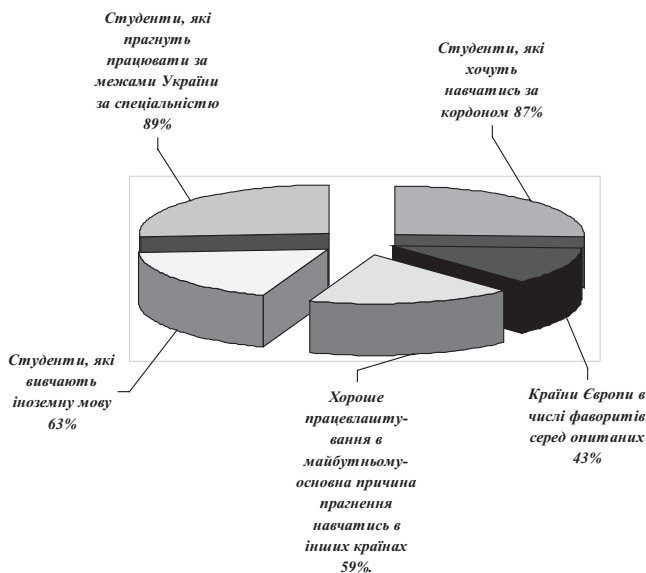

Рис.1. Результати опитування студентів.

Список використаних джерел:

1. Борисенко О.П. Стратегічні детермінанти формування міграційної політики України/ О.П. Борисенко // Теорія та практика державного управління – 2019. – №2 (65). – С. 113-121.
2. Брензович К. С. Міжнародна студентська міграція та її вплив на соціально-економічний розвиток країн [Електронний ресурс] / К. С. Брензович, Є. П. Немеш // Економіка і суспільство. – 2017. Режим доступу до ресурсу: http://economyandsociety.in.ua/journal/10_ukr/7.pdf.
3. Демографічна та соціальна статистика // Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Жабін С. Міграційні наміри молодих учених НАН України: за даними соціологічного опитування 2017 року / С. Жабін, О. Казьміна, О. Василюк. – 2017. Режим доступу до ресурсу: URL: <https://commons.com.ua/uk/migracijni-namiri-molodih-uchenih>
5. Купар Д.М. Освіта як цінність у контексті міграційних процесів в Україні/ Д.М Купар //Міжнародний науковий вісник- 2018.Вип. 2 (18).- С. 38-47.
6. Клецова Н. В. Сутність міжнародних міграційних процесів та чинники, що їх спричиняють [Електронний ресурс] / Н. В. Клецова, Ж. О. Леженіна //

Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі : зимові диспути : тези доповідей І Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, (Дніпро, 6-7 лютого 2020 р.). – Дніпро : «WayScience», 2020. – Т. 2. – С. 74-78. – Режим доступу : <http://www.wayscience.com/wp-content/uploads/2020/02/TOM-2-Zbirnik-1-mizhnarodna-nauk-prakt-int.-konf-Winter-Debates-1.pdf>.

7. Рибаківа Т. О. Стан та перспективи трудової міграції між Україною та Європейським Союзом в умовах євроінтеграції / Т. О. Рибаківа // Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство / голов. ред. М.М. Палінчак. – Ужгород: Гельветика, 2016. – Вип. 7. Ч. 3. – С. 45–49.
8. Смалійчук Г. В. Освітня міграція в умовах трансформації ринку праці: значення та особливості регулювання / Г. В. Смалійчук // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право. – 2014. – Вип. 26. – С. 64-70. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_018_2014_26_11.
9. Стадний Є. Українські студенти за кордоном: факти та стереотипи/ Єгор Стадний. – 2017. URL: Режим доступу <https://cedos.org.ua/uk/articles/ukrainski-studenty-za-kordonom-fakty-ta-stereotypy>
10. Черба В.М. Причини освітніх міграцій українських студентів за кордон / В.М. Черба, Г.Д. Тополь, Д.В. Мушкаторова. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 12/5017. С. 68–72.
11. Bilyakovska O.V. (2011) Educational migration of Ukrainians to Poland: socio-psychological aspect. Socio-economic and ethno-cultural consequences of migration for Ukraine: Collection of materials of research and training conference (pp 231-237). – Kyiv.
12. Kryvenko Y.I. (2011) Socio-philosophical analysis of the causes and mechanisms of migration of human resources in postmodern society. Scientific Bulletin of Chernivtsi University, Collection of Scientific Works, Philosophy, 217–221.
13. Romanenko I.O. (2014) Causes and consequences of intellectual labour migration. Actual questions of financial and economic development of the country and regions Collection of abstracts of scientific papers of the International research and training conference “New Economy”(pp. 113–117).
14. Stepaniuk N. (2017) Development of educational migration in Ukraine. Annals of Marketing Management & Economics, 3 (2), 101–111.
15. Zhurakovska L. (2014) Trends of the educational migration in the context of globalization of economic development. Demography and Social Economy, 1 (21), 233–242.

Transliteration of References:

1. Borysenko O.P. Stratehichni determinanty formuvannya mihratsiinoi polityky Ukrainy/ O.P. Borysenko // Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia – 2019. – №2 (65). – S. 113-121.
2. Brenzovych K. S. Mizhnarodna studentska mihratsiia ta yii vplyv na sotsialno-ekonomichni rozvytok krain [Elektronnyi resurs] / K. S. Brenzovych, Ye. P. Nemesh // Ekonomika i suspilstvo. – 2017. Rezhym dostupu do resursu: http://economyandsociety.in.ua/journal/10_ukr/7.pdf.
3. Demohrafichna ta sotsialna statystyka // Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Zhabin S. Mihratsiini namiry molodykh uchenykh NAN Ukrainy: za danymy sotsiolohichnoho opytuvannya 2017 roku / S. Zhabin, O. Kazmina, O. Vasyliuk. – 2017. Rezhym dostupu do resursu: URL: <https://commons.com.ua/uk/migracijni-namiri-molodih-uchenih>
5. Kupar D.M. Osvita yak tsinnist u konteksti mihratsiinykh protsesiv v Ukraini/ D.M Kupar //Mizhnarodnyi naukovyi visnyk- 2018.Vyp. 2 (18).- S. 38-47.
6. Klietsova N. V. Sutnist mizhnarodnykh mihratsiinykh protsesiv ta chynnyky, shcho yikh sprychyniauiut [Elektronnyi resurs] / N. V. Klietsova, Zh. O. Lezhenina // Intehratsiia osvity, nauky ta biznesu v suchasnomu seredovyschi : zymovi dysputy : tezy dopovidei I Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi internet-konferentsii, (Dnipro, 6-7 liutoho 2020 r.). – Dnipro : «WayScience», 2020. – T. 2. – S. 74-78. – Rezhym dostupu : <http://www.wayscience.com/wp-content/uploads/2020/02/TOM-2-Zbirnik-1-mizhnarodna-nauk-prakt-int.-konf-Winter-Debates-1.pdf>.
7. Rybakova T. O. Stan ta perspektyvy trudovoi mihratsii mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom v umovakh yevrointegratsii / T. O. Rybakova // Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu : Seriia: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo / holov. red. M.M. Palinchak. – Uzhhorod: Helvetyka, 2016. – Vyp. 7. Ch. 3. – S. 45–49.
8. Smaliichuk H. V. Osvitnia mihratsiia v umovakh transformatsii rynku pratsi: znachennia ta osoblyvosti rehuliuвання / H. V. Smaliichuk // Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriia 18 : Ekonomika i pravo. – 2014. - Vyp. 26. - S. 64-70. - Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_018_2014_26_11.
9. Stadnyi Ye. Ukrainski studenty za kordonom: fakty ta stereotypy/ Yehor Stadnyi. – 2017. URL: Rezhym dostupu <https://cedos.org.ua/uk/articles/ukrainski-studenty-za-kordonom-fakty-ta-stereotypy>
10. Cherba V.M. Prychyny osvitnikh mihratsii ukrainskykh studentiv za kordon / V.M. Cherba, H.D. Topol, D.V. Mushkatorova. Investytsii: praktyka ta dosvid. 2017. № 12/5017. S. 68–72.

11. Bilyakovska O.V. (2011) Educational migration of Ukrainians to Poland: socio-psychological aspect. Socio-economic and ethno-cultural consequences of migration for Ukraine: Collection of materials of research and training conference (pp 231-237). – Kyiv.
12. Kryvenko Y.I. (2011) Socio-philosophical analysis of the causes and mechanisms of migration of human resources in postmodern society. Scientific Bulletin of Chernivtsi University, Collection of Scientific Works, Philosophy, 217–221.
13. Romanenko I.O. (2014) Causes and consequences of intellectual labour migration. Actual questions of financial and economic development of the country and regions Collection of abstracts of scientific papers of the International research and training conference “New Economy”(pp. 113–117).
14. Stepaniuk N. (2017) Development of educational migration in Ukraine. Annals of Marketing Management & Economics, 3 (2), 101–111.
15. Zhurakovska L. (2014) Trends of the educational migration in the context of globalization of economic development. Demography and Social Economy, 1 (21), 233–242.

DANYLIV Svitlana Ivanivna,

Candidate of Biological Sciences, Assistant Professor of Pharmacy, Ivano-Frankivsk National Medical University, Ivano-Frankivsk, Ukraine

E-mail: svetadanyliv@ukr.net

KRYVOVYAZ Oksana Stepanovna,

applicant, Assistant Professor, Department of Biological and Medical Chemistry, Ivano-Frankivsk National Medical University, Ivano-Frankivsk, Ukraine

E-mail: oxzinko@gmail.com

A LOOK AT THE CURRENT STATE OF EDUCATIONAL MIGRATION IN UKRAINE